

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol v právnej veci žalobcu **J. H.**, bývajúceho v B., zastúpeného JUDr. S. J., advokátom v B., proti žalovanej **Slovenskej republike**, za ktorú koná **Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, o **zaplatenie nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Bratislava IV pod sp. zn. 23 C 200/2007, o dovolaniach žalobcu a žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave zo 16. apríla 2013 sp. zn. 8 Co 164/2011

t a k t o :

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Bratislave zo 16. apríla 2013 sp. zn. 8 Co 164/2011 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom z 23. decembra 2008 č. k. 23 C 200/2007-315 žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi 5 168 591 Sk, do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Vo zvyšku žalobu zamietol. Žalovanú ďalej zaviazal zaplatiť žalobcovi trovy konania vo výške 210 768 Sk, do troch dní od právoplatnosti rozsudku.

Krajský súd v Bratislave uznesením z 28. septembra 2010 sp. zn. 8 Co 77/2009 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s opravným uznesením v napadnutej vyhovujúcej časti priznanej nemajetkovej ujmy v sume 5 000 000 Sk a v tejto časti mu vec vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení uviedol, že súd prvého stupňa žiadnym spôsobom nezdôvodnil výšku priznanej náhrady nemajetkovej ujmy a preto je rozhodnutie súdu prvého stupňa v tejto časti nepreskúmateľné.

Okresný súd Bratislava IV rozsudkom z 30. marca 2011 č. k. 23 C 200/2007-362 žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi nemajetkovú ujmu vo výške 165 969,59 €, do troch dní od právoplatnosti rozsudku. Žalovanú ďalej zaviazal zaplatiť žalobcovi náhradu trov konania vo výške 10 231,09 € na účet právneho zástupcu žalobcu, do troch dní od právoplatnosti

rozsudku. Nakoľko sa odvolací súd v odvolacom konaní stotožnil s názorom súdu prvého stupňa, že základ nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy je daný, po vrátení veci sa súd v intenciách druhostupňového súdu zamerlal len na dôvody výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy. Ďalej uviedol, že samotné konštatovanie porušenia práva nie je v prípade žalobcu dostatočným zadosťučinením, nakoľko bola v značnej miere znížená dôstojnosť jeho osoby, jeho vážnosť v spoločnosti, keď je nesporné, že bol osobou verejne známou. Poukázal na to, že žalobca sa stal obeťou protizákonného a protiústavného konania orgánov činných v trestnom konaní, čo vyplýva z obsahu rozhodnutia Okresného súdu Bratislava II z 21. apríla 2005 sp. zn. 5 T 53/2004, na základe ktorého bol spod obžaloby oslobodený, ako aj z rozhodnutia Krajského súdu v Bratislave z 3. novembra 2005 sp. zn. 2 To 123/2005, v ktorom aj odvolací súd konštatoval, že akciou polície v danom prípade došlo k porušeniu základných povinností v činnosti policajných orgánov v tom, že trestná činnosť bola vyprovokovaná, organizovaná a riadená orgánmi polície za aktívnej účasti polície k začatiu, pokračovaniu a dozneniu trestnej činnosti. Dospel k záveru, že vzatím do väzby a následne vedeným trestným konaním v období vyše dvoch rokov utrpela občianska česť žalobcu vzhľadom na to, že vyše 16 rokov pracoval v justícii, bola znížená jeho ľudská dôstojnosť a bolo poškodené jeho dobré meno nielen ako advokáta, ale aj ako občana. S poukazom na skutočnosť, že médiá žalobcu identifikovali ako I. H., advokáta z B., bývalého vojenského prokurátora, mohol sa každý dozvedieť, že žalobca bol vzatý do väzby a je stíhaný pre korupčný trestný čin. To, že žalobca bol vystavený nezákonnému vyšetrovaniu a používaniu nezákonných praktík policajnými orgánmi, sa prejavilo na jeho osobnosti, utrpela jeho občianska česť a ľudská dôstojnosť, čo malo dopad na zdravotný stav žalobcu, pretože žil pod neustálym stresom, v napätí a strachu, čo sa tiež úzko dotýkalo aj jeho rodiny. Uplatnenú výšku nemajetkovej ujmy v sume 165 969,59 € považoval preto za účinný prostriedok na zmiernenie a vyváženie následkov uvedeného zásahu, a v tejto časti preto návrhu v celom rozsahu vyhovel. O trovách rozhodol v zmysle ustanovenia § 142 ods. 1 O.s.p.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalovanej rozsudkom zo 16. apríla 2013 sp. zn. 8 Co 164/2011 zmenil rozsudok okresného súdu tak, že žalovanú zaviazal zaplatiť žalobcovi sumu 16 600 €, do troch dní a vo zvyšku žalobu zamietol. Žalovanej nepriznal náhradu trov prvostupňového a odvolacieho konania. Odvolací súd dospel k záveru, že trestné stíhanie spojené s väzbou v danom prípade bolo neoprávneným zásahom značnej intenzity a rozsahu, pretože tieto skutočnosti vytvorili negatívny obraz o žalobcovi, ktorý vyvolal u neho ujmu na osobnostných právach, a to znížením jeho dôstojnosti a vážnosti

v spoločnosti, ktorú ujmu by ako závažnú pociťoval každý na jeho mieste. Aj vzhľadom na dĺžku trvania tohto zásahu, počas ktorej došlo aj k medializácii tohto prípadu, bola dôstojnosť a vážnosť žalobcu znížená v značnej miere. Uviedol, že pre určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je potrebné vychádzať v zmysle citovaných ustanovení zo závažnosti vzniknutej nemajetkovej ujmy a okolností, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti žalobcu došlo. Konštatoval, že pokiaľ ide o závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy, súd prvého stupňa správne poukázal na to, že žalobca pôsobil ako advokát so sídlom v Bratislave, predtým bol prokurátorom vojenskej obvodovej prokuratúry a bol teda osobou známou v odborných kruhoch. Neoprávneným zásahom podľa názoru odvolacieho súdu bolo znížené v tomto ohľade jeho spoločenské hodnotenie, znevážené jeho odborné uznanie, spochybnená jeho dôveryhodnosť a vážnosť. Bolo tiež ohrozené jeho ďalšie uplatnenie v odbornej oblasti, keď vykonaným znaleckým dokazovaním bolo preukázané zníženie počtu klientov žalobcu. Zo stanoviska Vojenského obvodového súdu Bratislava z 8. apríla 2008 vyplýva, že ak je voči obhajcovi vedené trestné stíhanie a táto skutočnosť je súdu známa, nie je obvyklé, aby súd ustanovoval takéhoto obhajcu "ex offa" pre možnosť prípadného zmarenia procesných úkonov. Z uvedeného vyplýva, že predmetný zásah ovplyvnil aj výkon činnosti žalobcu ako advokáta "ex offa". Zhodnotením týchto skutočností z hľadiska vážnosti vzniknutej ujmy odvolací súd dospel k záveru, že sú tu také rozhodujúce skutočnosti zásadného významu, ktoré spolu s vyššie uvedenými okolnosťami, za ktorých k neoprávnenému zásahu do osobnosti žalobcu došlo a na ktoré poukázal aj súd prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku, odôvodňujú priznanie nemajetkovej ujmy v peniazoch žalobcovi, avšak na rozdiel od súdu prvého stupňa odvolací súd považoval za primeranú náhradu, ktorá účinným spôsobom zabezpečí žalobcovi primerané zadosťučinenie vo forme peňažnej satisfakcie sumu 16 600 €. Odvolací súd považoval za potrebné pri určení výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy prihliadnúť aj na iné odškodňovania, na ktoré poukázala žalovaná vo svojom odvolaní, napr. na základe zákona č. 215/2006 Z.z., avšak dospel k záveru, že na výšku odškodňovania obetí trestných činov možno prihliadnúť len čiastočne, a v prípade náhrady nemajetkovej ujmy vzniknutej neoprávneným zásahom, ku ktorému došlo v rámci činnosti orgánov činných v trestnom konaní je dôvodné priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo vyššej sume ako v iných prípadoch paušálneho odškodňovania napr. obetí trestných činov. Z uvedených dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa podľa § 220 O.s.p. zmenil tak, že žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 16 600 € a vo zvyšku návrh zamietol.

O náhrade trov konania odvolací súd rozhodol podľa § 224 ods. 2 O.s.p. v spojení s ust. § 142 ods. 2 O.s.p.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol v celom rozsahu dovolaním žalobca, ktorého prípustnosť odôvodnil ustanovením § 238 ods. 1 O.s.p. a dôvodnosť ustanovením § 241 ods. 2 písm. a/, b/ a c/ O.s.p. Uviedol, že rozsudok odvolacieho súdu je nepreskúmateľný čo do úvahy o priznanej výške nemajetkovej ujmy, nakoľko sa zaoberá len jednou oblasťou, v ktorej došlo k zásahu do osobných práv žalobcu a do jeho cti (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Ďalej žalobca namietal neprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), ako aj skutočnosť, že odvolací súd skutkový stav zistený súdom prvého stupňa inak právne posúdil, pričom vo veci nevykonal žiadne dokazovanie (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). Žiadal, aby dovolací súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu tak, že rozsudok súdu prvého stupňa potvrdí a zaviazne žalovanú na náhradu trov konania.

Proti rozsudku odvolacieho súdu podala v časti prisúdenej istiny vo výške 16 600 € dovolanie aj žalovaná. Uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, ku ktorému došlo priznaním nemajetkovej ujmy žalobcovi v uvedenom rozsahu (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) a že účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Namietala, že tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie náležite neodôvodnil, porušil jej právo na spravodlivé súdne konanie. Navrhla aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Súčasne navrhla, aby dovolací súd odložil vykonateľnosť napadnutého rozhodnutia v zmysle ustanovenia § 243 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podali včas účastníci konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), riadne zastúpení (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolania boli podané dôvodne.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok

nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzuje len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale podľa obsahu tohto opravného prostriedku.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd predovšetkým otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t. j., či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

V dovolacom konaní vyšla najavo existencia vady uvedená v ustanovení § 237 písm. f/ O.s.p. (prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať). Pokiaľ žalobca odvolaciemu súdu vytýka nedostatočné odôvodnenie výšky priznaného nároku na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, jeho námietka je dôvodná.

Hoci výšku nemajetkovej náhrady súd určuje voľnou úvahou, nemôže ísť o úvahu nepreskúmateľnú, resp. o úvahu svojvoľnú. Určenie výšky nemajetkovej ujmy má byť (vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu) v súlade s požiadavkou spravodlivosti. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozhodnutia nijakým spôsobom neodôvodnil, z akého dôvodu považoval za primeranú náhradu vo forme finančnej satisfakcie práve sumu 16 600 €, namiesto okresným súdom priznanej náhrady v sume 165 969,59 €. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu nevyplýva, aké skutočnosti resp. okolnosti rozhodujúce pre určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy odvolací súd posúdil, resp. vyhodnotil právne rozdielne od súdu prvého stupňa a to natoľko, že považoval za primerané znížiť okresným súdom priznanú náhradu nemajetkovej ujmy o takmer 10 - násobok. Odvolací súd rovnako bližšie nešpecifikoval, z akého dôvodu pri určení výšky primeranej náhrady za nemajetkovú ujmu prihliadol na odškodňovanie obetí poškodených násilnými trestnými činmi v zmysle zákona č. 215/2006 Z.z. V tejto súvislosti napokon ani neuviedol, prečo v súdnej veci považoval za dôvodné priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo vyššej sume ako v iných prípadoch paušálneho odškodňovania napr. obetí trestných činov, napriek skutočnosti, že na zákon č. 215/2006 Z.z. pri určovaní výšky nemajetkovej ujmy prihliadal.

Tým, že odvolací súd náležite svoje rozhodnutie neodôvodnil, došlo tiež k porušeniu procesných ustanovení – § 1 O.s.p. Občianskeho súdneho poriadku, ale najmä k porušeniu procesného ustanovenia § 157 ods. 2 O.s.p., z ktorého vyplývajú zákonné požiadavky na odôvodnenie rozhodnutí. Riadne a presvedčivé odôvodnenie rozsudku (§ 157 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 211 O.s.p.) nie je len formálnou požiadavkou, ktorou sa má zamedziť vydaniu obsahovo nezdôvodnených, nepresvedčivých alebo neurčitých a nezrozumiteľných rozsudkov, ale má byť v prvom rade prameňom poznania úvah súdu tak v otázke zisťovania skutkového stavu veci, ako aj v právnom posúdení veci. Tieto požiadavky napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nespĺňa, čo dovolací súd považoval za odňatie možnosti konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p.; ide o taký závadný procesný postup súdu, následkom ktorého bola účastníkovi konania znemožnená realizácia tých procesných práv, ktoré mu právna úprava priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Keďže v predmetnej veci došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom, t. j. k vade konania podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., musel dovolací súd (v zmysle ustanovenia § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.) na túto vadu prihliadnúť bez ohľadu na to, či ju účastník konania výslovne namietal alebo nie.

Existencia spomínanej vady je predovšetkým v rozpore so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v zmysle ktorých má každý zaručené právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde ako aj na verejné prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov, v jeho prítomnosti a napokon aj možnosť vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva a Ústavného súdu Slovenskej republiky je zrejmé, že základné práva (v zmysle vyššie uvedených dokumentov) v sebe zahŕňajú aj právo na rovnosť zbraní, kontradiktórnosť konania a odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 383/06). Ak je konanie v rozpore s procesnými zásadami, porušuje ústavnoprávne princípy (II. ÚS 85/06).

Z judikatúry ESPEP (z hľadiska práva účastníka na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia) je dôležité spomenúť, že sa nevyžaduje, aby na každý argument strany, aj na taký, ktorý je pre rozhodnutie bezvýznamný, bola daná odpoveď v odôvodnení rozhodnutia. Ak však ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa

špecifická odpoveď práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-A, s. 12, § 29; Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303-B; Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997; Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

Obdobný záver vyplýva aj z rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky vysloveného v náleze III. ÚS 119/03-30, podľa ktorého súčasťou obsahu základného práva na spravodlivý proces je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03).

Z týchto dôvodov dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 28. augusta 2014

JUDr. Jozef Kolcun, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová